



OTSUS

17.04.2024 nr 7-26/2024-004

Saamata jäänud energia hinna määramine

1. Haldusmenetluse alustamine

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 (edaspidi Määrus) artikkel 11 lõige 1 sätestab, et kui see on vajalik varustuskindluse normi kehtestamiseks vastavalt artiklile 25, määravad reguleerivad asutused või liikmesriikide määratud muud pädevad asutused hiljemalt 5. juuliks 2020 saamata jäänud energia hinna jaoks oma territooriumil kindlaks ühe hinnangulise hinna. Ühtse saamata jäänud energia hinna kindlaksmääramisel peavad reguleerivad asutused või määratud pädevad asutused kasutama artikli 23 lõikes 6 osutatud metoodikat.

Määruse artikkel 11 lõige 2 sätestab, et reguleerivad asutused või määratud pädevad asutused ajakohastavad oma hinnangulist saamata jäänud elektri hinda vähemalt iga viie aasta tagant või varem, kui kõnealused asutused täheldavad olulisi muutusi.

Määruse artikkel 23 lõige 6 sätestab, et ENTSO-E esitab hiljemalt 5. jaanuariks 2020 Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (edaspidi ACER¹) järgmiste elementide arvutamise metoodika kavandi: a) saamata jäänud energia hind; b) uue turule siseneja kulu seoses tootmise või tarbimiskajaga ning; c) artiklis 25 osutatud varustuskindluse norm.

Määruse artikkel 25 lõige 2 sätestab, et reguleeriva asutuse ettepanekul määrab varustuskindluse normi kindlaks liikmesriik või liikmesriigi määratud pädev asutus. Varustuskindluse norm peab lähtuma artikli 23 lõikes 6 sätestatud metoodikast. Varustuskindluse normi kehtestajaks Eestis on Kliimaministeerium.

Määruse artikkel 25 lõige 3 sätestab, et varustuskindluse normi arvutamise aluseks on vähemalt saamata jäänud energia hind ja uuele turule siseneja kulu teatud ajavahemiku jooksul ning see esitatakse kui „eeldatavasti mittetarnitav energia“ ja „eeldatav võimsuse puudujääk“.

2. oktoobril 2020 võttis ACER otsusega vastu Määruse artikkel 23 lõikes 6 sätestatud saamata jäänud energia hinna, uue turule siseneja kulu ja varustuskindluse normi arvutamise metoodika (*Methodology for calculating the value of lost load, the cost of new entry and the reliability standard*)² (edaspidi Metoodika).

Vastavalt Määruse artikkel 11 lõikele 1 võttis Konkurentsiamet 3. juuli 2020 otsusega nr 7-26/2020-007 vastu saamata jäänud energia hinna (*Value of lost load, VoLL*) Eestile³. VoLL-i

¹ European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators

² [ACER Decision on the Methodology for calculating the value of lost load.](#)

³ [Saamata jäänud energia hind \(2020\) Konkurentsiameti otsus](#)

väärtuseks määrati 7287 €/MWh.

5. juunil 2020 tegi Konkurentsiamet kirjaga nr 7-12/20-0020-150-2 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile varustuskindluse normi ettepaneku. Varustuskindluse normi ettepanekuks oli määrata eeldatav võimsuse puudujääk (LOLE) 9 tundi aastas ja eeldatavasti mittetarnitav energia (EENS) 6 GWh aastas.

2. Saamata jäänud energia hinna määramine

3. juulil 2020 otsusega nr 7-26/2020-007 määratud VoLL⁴ on arvatud Compass Lexecon koostatud makromajandusliku analüüsi tulemusel ning ei vasta Määruse artikkel 23 lõikes 6 osutatud Metoodikale. Sellest tulenevalt alustas Konkurentsiamet 2022. aastal uue VoLL väärtuse määramist vastavalt Metoodikale.

Määruse artikkel 2 lõike 9 kohaselt peab varustuskindluse normi määramisel aluseks võetud VoLL kajastama hinnangulist maksimaalset elektrihinna, mida tarbija on nõus maksma elektrikatkestuse ärahoidmise eest. Liikmesriigile või territooriumile lõpliku VoLL väärtuse arvutamisel võetakse arvesse tarbijagruppidest tulenevat kõikumist ja Metoodika artikkel 5 lõikes 1 toodud VoLL parameetreid, milleks on katkestuse pikkus, kindel katkestuse esinemise stsenaarium (aastaaeg, nädalapäev, kellaaeg) ja katkestusest tarbijale ette teada andmine.

Liikmesriigile või territooriumile lõpliku VoLL väärtuse arvutamise eelselt on vaja hinnata erinevate tarbijagruppide ja/või nende tegevusvaldkondade VoLL väärtusi. Vastavalt Metoodikale tuleb hinnang teostada läbi suunatud küsitluste. Metoodika lubab kasutada kuni viie aasta taguseid küsitluste andmeid VoLL väärtuse määramisel. Eestis ei olnud seni vastavat küsitlust läbi viidud, mistõttu osutus vajalikuks küsitluste koostamine ja läbi viimine. Küsitlus koostati Metoodikas toodud nõuetele vastavalt.

Määruse artikkel 2 lõige 9 ja Metoodika sätestavad varustuskindluse normi määramisel VoLL väärtuse arvutamisel minimaalseks tingimuseks hinnangulise maksimaalse elektrihinna, mida tarbija on nõus maksma elektrikatkestuse ärahoidmise eest (edaspidi WTP⁵). See tähendab, et küsitlust läbi viies küsiti tarbijatelt, kui palju nad oleksid nõus maksimaalselt maksma, et ette antud elektrikatkestuse stsenaariumi juures katkestus tarbijale ära hoitaks. Metoodika artikkel 6 sätestab, et lisaks WTP-le võib VoLL väärtuse arvutamisel kaasata täiendavaid tingimusi, milleks võivad olla tarbija nõusolek elektrikatkestuseks hüvitise aktsepteerimisega ja elektrikatkestuse otsene väärtus tarbijale. Eestis kaasati täiendavalt küsitluste nõusolek hüvitise aktsepteerimisega (edaspidi WTA⁶). Selleks küsiti tarbijatelt, kui suur hüvitis oleks tarbija poolt nõutav, et aktsepteerida elektrikatkestust vastava stsenaariumi juures.

Küsitluste läbiviijaks oli Turu-uuringute AS ning suunatud küsitlusti viidi läbi perioodil veebruar–aprill 2023. Küsitluste jooksul järgiti kvoote, et tagada valimi proportsionaalsus vastajate vanuserühmade, rahvuse, elukoha ning hariduse lõikes.

Küsitluste läbiviimisel lähtuti järgmistest tarbijagruppidest:

- Kodumajapidamised
- Kaubandus- ja teenindav sektor
- Avalik sektor
- Väike- ja/või keskmise suurusega ettevõtted tööstussektoris

⁴ Value of Lost Load

⁵ Willingness to Pay

⁶ Willingness to Accept

- Suuretevõtted tööstussektoris
- Transport

Ja järgmistest tarbijagruppide alajaotusest tegevusvaldkondade kaupa:

- Põllumajandus, metsandus, kalandus
- Kaevandamine
- Puidutööstus
- Paberi ja paberitoodete tootmine, trükkimine
- Keemia- ja farmaatsiatööstus
- Metallid ja metallitoodete tootmine
- Toiduainete (joogid) tootmine
- Muu tootmine
- Elekter, gaas, ventilatsioon, küte
- Veevarustus ja kanalisatsioon
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite parandus/hooldus
- Transport ja logistika
- Majutus ja toitlustus
- IT ja kommunikatsioon
- Rahandus ja kindlustus
- Kinnisvara
- Teadus ja tehnoloogia
- Administratiivsed ja tugitegevused
- Avalik haldus (sh meditsiin ja sotsiaahoolekanne) ja riigikaitse
- Tervishoid ja sotsiaahoolekanne (eraettevõtlus)
- Haridus
- Kunst, meelelahutus, rekreatsioon
- Teised teenindavad tegevused

Kodumajapidamiste vastused koondati VoLL parameetritest tulenevalt järgmistele elektrikatkestuste stsenaariumitele:

- Jaanuarikuu argipäeva õhtu kell 18:00, 5-tunnine elektrikatkestus, millest on eelneval päeval ette teavitatud
- Jaanuarikuu argipäeva õhtu kell 18:00, 1-tunnine elektrikatkestus, millest on eelneval päeval ette teavitatud
- Jaanuarikuu argipäeva õhtu kell 18:00, 5-tunnine elektrikatkestus, millest ei ole ette teavitatud
- Jaanuarikuu argipäeva õhtu kell 18:00, 1-tunnine elektrikatkestus, millest ei ole ette teavitatud

Kõigi teiste tarbijagruppide vastused koondati VoLL parameetritest tulenevatele järgmistele elektrikatkestuste stsenaariumitele:

- Jaanuarikuu argipäev enneõhtu kell 10:00, 5-tunnine elektrikatkestus, millest on eelneval päeval ette teavitatud

- Jaanuarikuu argipäev ennelõuna kell 10:00, 1-tunnine elektrikatkestus, millest on eelneval päeval ette teavitatud
- Jaanuarikuu argipäev ennelõuna kell 10:00, 5-tunnine elektrikatkestus, millest ei ole ette teavitatud
- Jaanuarikuu argipäev ennelõuna kell 10:00, 1-tunnine elektrikatkestus, millest ei ole ette teavitatud

Juunis 2023 andis Turu-uuringute AS Konkurentsiametile üle suunatud küsitluste tulemused⁷ ja nende alusel määratud VoLL väärtused €/MWh kohta igale tarbijagrupile ja tegevusvaldkonnale vastavalt WTA-le ja WTP-le (Tabel 1).

Metoodika artikkel 6 lõige 9 annab soovitusel kontroll-eesmärgil võrrelda küsitluse tulemusel saadud tarbijagrupide VoLL väärtusi makromajandusliku hinnangu teel saadud väärtustega. Konkurentsiamet teostas vastava võrdluse 2018. aastal ACER-i poolt tellitud üleeuroopalise VoLL analüüsiga, mis on koostatud Cambridge Economic Policy Associates Ltd poolt (edaspidi CEPA analüüs⁸) ja kus hinnati tarbijagrupide ning tegevusvaldkondade VoLL väärtusi igas liikmesriigis.

Konkurentsiamet arvutas Eestile lõpliku VoLL väärtuse vastavalt Metoodika artiklis 7 sätestatule. VoLL arvutati järgmisele stsenaariumile – 5-tunnine elektrikatkestus, millest on tarbijat eelneval päeval ette teavitatud. Antud stsenaarium andis küsitluste läbiviimisel kõige enam vastuseid tarbijagrupide lõikes. Lisaks sellele vastasid tarbijagrupide VoLL väärtused enim CEPA analüüsis toodud väärtustega, olles samas suurusjärgus.

Tabel 1. Lõpliku VoLL väärtuse arvutamise algandmed valitud stsenaariumile

	VoLL (WTP) €/MWh	VoLL (WTA) €/MWh
Kodumajapidamised	6966,74	22102,18
Põllumajandus, metsandus, kalandus	0	11600,47
Kaevandamine	55,91	1433,52
Puidutööstus	0	25415,45
Paberi ja paberitootmine, trükindus	584,46	35067,58
Keemia- ja farmaatsiatööstus	4784,18	76546,83
Metallid ja metalltoodete tootmine	4,48	6459,03
Toiduainete (joogi) tootmine	2368,72	2550,32
Muu tootmine	62,63	13,566,96
Ehitus	177,82	55656,54
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite parandus/hooldus	87,15	19088,58
Transport ja logistika	64,69	19729,34
Majutus ja toitlustus	449,58	6623,76
IT ja kommunikatsioon	2233,50	11212,12
Rahandus ja kindlustus	0	6392,47
Kinnisvara	4,46	3639,12
Teadus ja tehnoloogia	0	164715,48
Administratiivsed ja tugiteenused	0	0
Haridus	4,44	1866,54
Kunst, meelelahutus, rekreatsioon	1998,10	42379,80
Teised teenindavad tegevused	0	14524,59

⁷ [Uuring Eesti riigi elektrituru saamata jäänud energia väärtuse \(VoLL\) hindamiseks](#)

⁸ [Study on the estimation of value of lost load of electricity supply europe, ACER](#)

Lõplik VoLL-i väärtus on arvatud vastavalt Metoodika artiklis 7 toodud arvutuskäigule. Saadud VoLL väärtused on kajastatud tabelis 2. Vastavalt Metoodikale on lõpliku VoLL-i väärtuse arvutamisel tegevusvaldkondadest välja jäetud tervishoid ja sotsiaalhoolekanne, avalik haldus ja riigikaitse, veevarustus ja kanalisatsioon ning elekter, gaas, ventilatsioon, keskküte. Eeldusel, et hädaolukorras elektrienergia piiramisel on loetletud tegevusvaldkondade tarbijatele elektrienergia tagatud või piiratakse kõige viimases etapis.

Tabel 2. Saadud Eesti VoLL väärtused

	Tingimus	€/MWh
VoLL	WTP	2770,3
VoLL	WTA	15642,5
VoLL	50:50 WTP-WTA	9206,4

Tabelist 2 on näha, et lähtuvalt arvutusel aluseks võetud tingimusest on VoLL lõplik väärtus väga erinev. VoLL väärtuse hindamine sõltub mitmest aspektist.

Esiteks on küsitluste tulemusel saadud väärtus alati tugevalt sõltuv vastuse kvaliteedist ehk sellest, kui objektiivselt on küsimusele vastaja sel ajahetkel hinnanud elektrikatkestuse mõju oma tarbimisharjumustele ja kui palju on vastuseid antud emotsiooni põhjal. Reeglina on inimesed altimad suuremat hüvitist vastu võtma samaväärse elektrikatkestuse eest, kui on nõus maksma selle ärahoidmise eest. See tähendab, et WTP tingimusele leitud VoLL väärtus on tihti alaväärtustatud ja WTA tingimusele leitud VoLL väärtus on liigselt üle väärtustatud.

Teiseks sõltuvad vastused väga suuresti majanduslikust olukorrast, nii riigi kui ka küsitlusele vastaja seisukohast, mistõttu omab väärtusel suurt mõju ka küsitluse läbiviimise aeg ja majanduslik olukord sel hetkel. Sellest tulenevalt on ka oluline periooditi uut küsitlust läbi viia ja VoLL väärtus ümber hinnata. Antud vastused on kogutud perioodil veebruar–aprill 2023, mis oli kõrgetele energiahindadele ja inflatsioonile järgnenud periood.

Tihti ei mõista küsitlusele vastajad täielikult kui suur roll on nende poolt antud vastustel ja et antud vastuste põhjal arvutatakse välja riiklik varustuskindluse norm. Seetõttu on oluline saada võimalikult kõrge arv kvaliteetseid vastuseid ning leida kõige optimaalsem VoLL väärtus territooriumile.

Metoodika ei anna omalt poolt täiendavaid soovitusi WTP ja WTA tingimuste juures leitud suure vahemikuga väärtuste alusel lõpliku VoLL väärtuse optimeerimiseks. Konkurentsiamet on uurinud liimesriikide lähenemist Metoodikale ja VoLL väärtuse hindamisele lähtuvalt WTA-st ja WTP-st. Rakendust leiavad väga erinevad lähenemised. Kõige tavapärasem on tugineda Metoodika minimaalsele WTP tingimusele ning arvutada lõplik VoLL väärtus vastavalt sellele. Samas võib see kaasa tuua varustuskindluse seisukohast teatavad ohud. Sellest tulenevalt on riike, näiteks Suurbritannia⁹, kes on lõpliku VoLL väärtuse arvanud välja WTA tingimusele just seetõttu, et vältida ohte varustuskindluse valesi hindamisele. Konkurentsisameti hinnangul on objektiivne VoLL väärtus WTP ja WTA tingimuse vahel. Sama on leidnud ka näiteks Soome¹⁰ ja Tšehhi. Viimane rakendab arvutamisel osakaalu 90% WTP ja 10% WTA.

Eestis on VoLL väärtuse vahemik väga suur, 2770,3 – 15642,5 €/MWh. Sellest tulenevalt omab Eesti jaoks kohandatud VoLL keskmist väärtust 9206 €/MWh.

Sarnases suurusjärgus kinnitatud VoLL väärtuse näiteid (juuni 2023 andmed¹¹) on võimalik

⁹ [The Value of Lost Load \(VoLL\) for Electricity in Great Britain, Final report for Ofgem and DECC](#)

¹⁰ [Energiaviraston ehdotus Suomessa vahvistettavaksi luotettavuusstandardiksi. Energiavirasto](#)

¹¹ [Security of EU electricity supply, ACER October 2023](#)

tuua ka meie lähiriikidest, näiteks Soomes 8000 €/MWh ja Rootsis 8132 €/MWh. Lätis ja Leedus ei ole riiklikult VoLL väärtust kinnitatud.

Kokkuvõte

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikkel 11 lõige 1 sätestab, et kui see on vajalik varustuskindluse normi kehtestamiseks vastavalt artiklile 25, määravad reguleerivad asutused või liikmesriikide määratud muud pädevad asutused hiljemalt 5. juuliks 2020 saamata jäänud energia hinna jaoks oma territooriumil kindlaks ühe hinnangulise hinna. Ühtse saamata jäänud energia hinna kindlaksmääramisel peavad reguleerivad asutused või määratud pädevad asutused kasutama artikli 23 lõikes 6 osutatud meetodikat.

Arvestades eeltoodut

otsustan:

määrata saamata jäänud energia hinnaks Eesti territooriumil 9206 €/MWh. Hinnanguline saamata jäänud energia hind tehakse kättesaadavaks Konkurentsiameti veebilehe kaudu.

Käesoleva otsusega mittenõustumise korral on isikul õigus esitada 30 päeva jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest vaie Konkurentsiametile või kaebus Tallinna Halduskohtule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
peadirektor